

Kohtuasi 175/84

[...]

Kahju hüvitamise hagi – EMÜ asutamislepingu artiklid 178 ja 215 (teine lõik) –
Vastuvõetavus

[...]

EUROOPA KOHTU OTSUS

26. veebruar 1986*

Kohtuasjas 175/84,

Krohn & Co. Import-Export (GmbH & Co. KG), Hamburg, mida esindab
advokaadibüroo Modest, Gundisch ja Landry, Hamburg, kohtudokumentide
kättetoimetamise aadress Luxembourgis, Ernest Arendt, 34 B rue Philippe-II,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: Peter Karpenstein, kohtudokumentide
kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o komisjoni õigustalituse töötaja Manfred
Beschel, bâtiment Jean Monnet,

kostja,

mille esemeks on EMÜ asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel esitatud
kahju hüvitamise nõue kahju eest, mis hagejal tekkis seoses asjaoluga, et Bundesanstalt
für landwirtschaftliche Marktordnung (põllumajandusturgude korraldamise föderaalne
büroo), Frankfurt, tegutsedes Euroopa Ühenduste Komisjoni juhtnööride alusel, keeldus
väljastamast hageja taotletud impordilitsentse,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president A. J. Mackenzie Stuart, kodade esimehed U. Everling ja K.
Bahlman, kohtunikud G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, Y. Galmot, C. Kakouris ja T. F.
O'Higgins,

kohtujurist: G. F. Mancini,

kohtusekretär: peaadministraator H. A. Rühl,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

olles 19. novembri 1985. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Põhjendused

1. Oma hagiavaldusega, mis registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 4. juulil 1984, algatas Krohn & Co. EMÜ asutamislepingu artikli 215 teise lõigu alusel hagimenetluse kahju hüvitamiseks, mida ta kandis seoses asjaoluga, et Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung, tegutsedes komisjoni juhtnõõride alusel, keeldus väljastamast talle impordilitsentse ühise tollitariifistiku alamrubriiki 07.06 (maniokk) kuuluvate toodete importimiseks Taist.

2. Kõnealuste toodete importimist reguleeriv kord kehtestati Euroopa Majandusühenduse ja Tai Kuningriigi vahel sõlmitud koostöökokkuleppes, mis kinnitati nõukogu 19. juuli 1982. aasta otsusega (EÜT L 219, 28.7.1982, lk 52; EÜT eriväljaanne 03/05, lk 162). Koostöökokkuleppes on sätestatud aastakvoodid, millega piiratakse maniokikoguseid, mida võib Euroopa Majandusühendusse importida impordimaksu soodusmääraga 6% kauba väärtusest.

3. Koostöökokkuleppe artiklite 1 ja 5 alusel kohustus Tai korraldama manioki ekspordimist ühendusse selliselt, et nimetatud aastakvoote ei ületata. Sellist ekspordikorraldust tuleb koostöökokkuleppe kohaselt tagada Taist ühendusse suunatud ekspordi kohta Tai ametiasutuste poolt väljastatud eksporditõendite abil, kusjuures nende tõendite väljastamise kuupäeva alusel määratakse kindlaks aastakvoot, mille alla tarnitavad maniokikogused kuuluvad.

4. Ühendus kohustus omalt poolt kehtestama õigusnormid, mille alusel liikmesriikide ametiasutused võivad väljastada impordilitsentse, mille eelduseks on vastavate Tai eksporditõendite esitamine. Nimetatud kohustusest tulenevalt võttis komisjon 22. juulil 1982 vastu määruse (EMÜ) nr 2029/82, milles sätestati Taist pärinevate ja sealt 1982. aastal eksporditavate ühise tollitariifistiku alamrubriiki 07.06 kuuluvate toodete importimise üksikasjalikud eeskirjad (EÜT L 218, 27.7.1982, lk 8).

5. Komisjoni määruse (EMÜ) nr 2029/82 sätete kohaselt tuleb taotlused ühise tollitariifistiku alamrubriiki 07.06 kuuluvate toodete importimiseks esitada liikmesriikide pädevatele asutustele (artikkel 4), mis on omakorda kohustatud komisjonile igapäevaselt esitama artiklis 9 määratletud teavet kõikide litsentsitaotluste kohta.

6. Määruse artikli 7 lõike 1 kohaselt on pädev siseriiklik asutus kohustatud taotletud impordilitsentsi väljastama, välja arvatud juhul, kui komisjon on liikmesriigi pädevatele ametiasutustele teleksi teel teatanud, et koostöökokkuleppes sätestatud tingimused ei ole täidetud.

7 Teraviljatoodete ja loomasööda importimise ja hulгимүүgiga tegelev äriühing Krohn (hageja) esitas 16. novembril 1982 Bundesanstalt'ile määruse (EMÜ) nr 2029/82 alusel taotluse viie impordilitsentsi väljastamiseks Taist ühtekokku 54 895 472 kilogrammi manioki importimiseks, lisades oma taotlusele mitu 18. augustil ja 7. septembril 1982 väljastatud eksporditõendit.

8. Arvestades Tai eksporditõendite väljastamise ja Krohn'i taotluse esitamise vahelist ajavahemikku, otsustas komisjon kindlaks teha, kas EMÜ-Tai koostöökokkuleppe tingimused olid täidetud. Selleks saatis komisjon Bundesanstalt'ile 23. novembril 1982 teleksisõnumi, milles palus täpsustada, mis kuupäeval maniokk Tais laevale laaditi, mis oli maniokki vedava laeva nimi ning mis kuupäeval ja millises paigas tolliformaalsused pidi täidetama.

9. Oma 23. novembri ja 7. detsembri 1982. aasta teleksisõnumitega teavitas Bundesanstalt Krohn'i komisjoni nõudmisest ning palus Krohn'il nõutud teabe edastada.

10. Seoses ainuüksi 500 tonni manioki importimiseks esitatud taotlusega teatas komisjon Bundesanstalt'ile oma 21. detsembri 1982. aasta teleksisõnumis, et Krohn'i poolt edastatud teavet ei saa pidada piisavaks ja et seetõttu ei või taotletud impordilitsentsi väljastada.

11. Lähtudes sellest teleksisõnumist ja kogu Krohn'i poolt edastatud teabest teiste asjaomaste koguste kohta, edastas Bundesanstalt Krohn'ile oma 23. detsembri 1982. aasta otsuse, milles keeldus Krohn'ile viimase poolt taotletud impordilitsentside väljastamisest.

12. Pärast kirjavahetust Bundesanstalt'iga algatas Krohn 25. mail 1983 Frankfurti Verwaltungsgericht'is (halduskohus) hagimenetluse, milles nõudis, et 23. detsembri 1982. aasta otsus tunnistataks kehtetuks ja et Bundesanstalt'i kohustataks väljastama talle impordilitsentsid manioki importimiseks impordimaksu soodusmääraga 6% kauba väärtusest.

13. Lisaks esitas Krohn 6. juunil 1983 komisjonile nõude kahju hüvitamiseks, väites, et komisjoni keeldumine impordilitsentside väljastamise lubamisest oli õigusvastane, ja viidates Krohn'i poolt sellega seoses kantud kahjude ulatusele. Komisjon lükkas selle nõude 28. juulil 1983 tagasi.

14. Käesolevas menetluses käsitletava hagiavalduse toetuseks väidab Krohn, et ta kandis impordilitsentside väljastamisest keeldumisega seoses märkimisväärset kahju. Krohn väidab, et ta täitis kõik asjakohastes eeskirjades sätestatud tingimused taotletud impordilitsentside saamiseks ja et komisjoni poolt kehtestatud lisanõuded olid õigusvastased. Seetõttu nõuab Krohn, et komisjoni kohustataks hüvitama Krohn'ile tema poolt kantud kahju.

15. Vastuseks kahtlustele, mida komisjon hagiavalduse vastuvõetavuse osas väljendas, esitamata samas siiski vastuväidet kodukorra artikli 91 lõike 1 alusel, otsustas Euroopa Kohus kodukorra artikli 92 lõike 2 alusel omal algatusel teha otsuse alljärgnevate vastuvõetavuse vastu esitatud argumentide kohta:

a) Taotletud impordilitsentside väljastamisest keeldumine oli Bundesanstalt'i otsus. Järelikult vastutab impordilitsentside väljastamisest keeldumise eest ainult see siseriiklik ametiasutus ja käesoleva vaidluse lahendamine ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse.

b) Isegi kui komisjonile võidakse omistada teatav vastutus, oleks hageja pidanud kõigepealt kasutama ära kõik tema käsutuses olevad õiguskaitsvahendid, et saavutada Bundesanstalt'i otsuse tühistamine siseriiklikes kohtutes.

c) Kui hagiavaldus loetakse vastuvõetavaks, muutuksid tühiseks kõik komisjoni poolt hageja suhtes tehtud üksikotsuste (23. novembri ja 21. detsembri 1982. aasta teleksisõnumid) õiguslikud tagajärjed, ehkki neid otsuseid ei vaidlustatud õigeaegselt ja need otsused on muutunud seadusjõulisteks.

Esimene vastuvõetavuse vastu esitatud argument

16. Komisjoni väitel ei ole EMÜ asutamislepingu artiklites 178 ja 215 ette nähtud kahju hüvitamise hagi mõeldud selleks, et võimaldada Euroopa Kohtul uurida siseriiklike ametiasutuste poolt ühise põllumajanduspoliitika raames tehtud otsuste õiguspärasust või hinnata selliste siseriiklike otsuste rahalist mõju üksikisikutele (vt selle kohta 12. detsembri 1979. aasta otsus kohtuasjas 12/79: Hans-Otto Wagner GmbH *versus* komisjon, EKL 1979, lk 3657); 27. märtsi 1980. aasta otsus kohtuasjas 133/79: Sucrimex *versus* komisjon, EKL 1980, lk 1299; ja 10. juuni 1982. aasta otsus kohtuasjas 217/81: Interagra *versus* komisjon, EKL 1982, lk 2233). Asjaolu, et käesoleval juhul oli komisjonil kohaldatavate eeskirjade alusel õigus anda siseriiklikele ametiasutustele juhtnõore, ei sea kahtluse alla nendest otsustest tulenevat kohtupraktikat.

17. Krohn aga väidab, et käesoleval juhul teostas komisjon talle määruse (EMÜ) nr 2029/82 antud õigust anda siseriiklikele ametiasutustele juhtnõore ja seega tuleb komisjoni pidada nende otsuste tegelikuks autoriks, millest tulenes Krohn'i väidetav kahju.

18. Euroopa Kohus juhib tähelepanu asjaolule, et asutamislepingu artiklid 178 ja 215 annavad Euroopa Kohtule pädevuse teha otsuseid kahju hüvitamiseks, mille on põhjendanud ühenduse institutsioonid või nende teenistujad oma tööülesannete täitnud, ehk teisisõnu kahju hüvitamiseks, millest võib tuleneda ühenduse lepinguväline vastutus. Siseriiklike ametiasutuste tekitatud kahjust võib aga tuleneda ainult nende ametiasutuste vastutus ja sellise kahju hüvitamise kohustamiseks otsuste tegemine kuulub siseriiklike kohtute ainupädevusse.

19. Kui (nagu käesoleval juhul) hagejale negatiivset mõju avaldanud otsuse võttis vastu siseriiklik ametiasutus, mis oma tegevuses lähtus ühenduse õigusnormide rakendamise kohustusest, tuleb Euroopa Kohtu pädevuse kindlaksmääramiseks teha kindlaks, kas kahju hüvitamise hagiga seoses viidatud väidetavalt õigusvastase käitumise eest vastutab tegelikult mõni ühenduse institutsioon ja seda sellist käitumist ei saa omistada siseriiklikule ametiasutusele.

20. Oma hagiavalduses viitab hageja ainult Bundesanstalt'ile komisjoni poolt 23. novembril ja 21. detsembril 1982 saadetud teleksisõnumite õigusvastasusele.

21. Sellega seoses ilmneb juba määruse (EMÜ) nr 2029/82 artikli 7 lõike 1 sõnastusest selgelt, et selle lõike sätted ei anna komisjonile mitte ainult õigust väljendada oma arvamust otsuste suhtes, mida kavatakse teha komisjoni ja ühenduse õigusnormide kohaldamise eest vastutavate siseriiklike ametiasutuste vahelise koostöö raames, vaid need sätted annavad tegelikult komisjonile ka õiguse nõuda, et sellised siseriiklikud ametiasutused keelduksid impordilitsentside väljastamisest, kui koostöökokkuleppes sätestatud tingimused ei ole täidetud.

22. Lisaks ilmneb menetlusosaliste antud teabest ja nende poolt Euroopa Kohtus esitatud argumentidest, et oma 23. novembri ja 21. detsembri 1982. aasta teleksisõnumitega soovis komisjon rakendada talle omistatud pädevust ja kohustada Bundesanstalt'i keelduma kõnealuste impordilitsentside väljastamisest, kui Krohn ei vasta rahuldavalt talle edastatud teabenõuetele.

23. Eeltoodust tuleneb, et õigusvastane käitumine, millele hageja oma kahjunõudega seoses viitab, tuleb omistada mitte Bundesanstalt'ile, mis oli kohustatud komisjoni juhtnõore järgima, vaid komisjonile endale. Seega on Krohn'i algatatud vaidluse lahendamine Euroopa Kohtu pädevuses ja esimene hagiavalduse vastuvõetavuse vastu esitatud argument tuleb tagasi lükata.

Teine vastuvõetavuse vastu esitatud argument

24. Komisjon väidab, et Euroopa Kohtu otsuste kohaselt on asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel esitatud kahju hüvitamise nõue vastuvõetav ainult siis, kui hageja on kasutanud ära kõik tema käsutuses olevad õiguskaitsevahendid, et taotleda siseriikliku ametiasutuse otsuse kehtetuks tunnistamist siseriiklikes kohtutes. Käesoleval juhul on Krohn algatanud menetluse Frankfurti Verwaltungsgericht'is, nõudes, et see kohus tunnistaks kehtetuks Bundesanstalt'i otsuse, milles keelduti taotletud impordilitsentside väljastamisest, ja kohustaks Bundesanstalt'i need impordilitsentsid väljastama. Selles menetluses ei ole lõplikku kohtuotsust veel tehtud. Seega ei ole hageja kasutanud kõiki siseriiklike õigusaktide kohaselt tema käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid.

25. Krohn väidab, et asutamislepingu artikli 215 teises lõigus ette nähtud kahju hüvitamise hagi ei sõltu ühelgi juhul siseriiklikest õigusaktidest tulenevatest õiguskaitsevahenditest. Lisaks ei oleks tühistamishagi käesoleval juhul võimaldanud tal saavutada soovitud eesmärki, milleks oli impordilitsentside väljastamisest keeldumisega talle tekitatud kahju hüvitamine.

26. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on asutamislepingu artiklis 178 ja artikli 215 teises lõigus ette nähtud kahju hüvitamise hagi sõltumatu õiguskaitsevahend, millel on õiguskaitsevahendite süsteemis oma eriline ülesanne ja millele on kehtestatud teostamise tingimused, mis on töötatud välja selle spetsiifilist eesmärki arvestades.

27. Sellegipoolest on õige, et taolist hagi tuleb käsitleda asutamislepinguga üksikisikutele ette nähtud õiguskaitsevahendite terviklikust süsteemist lähtuvalt ja teatud juhtudel võib sellise hagi vastuvõetavus sõltuda sellest, kas hageja on ära kasutanud kõik siseriiklikest

õigusaktidest tulenevad õiguskaitsevahendid, et saavutada siseriikliku ametiasutuse otsuse kehtetuks tunnistamine. Selleks aga peaksid need siseriiklikest õigusaktidest tulenevad õiguskaitsevahendid tagama üksikisikutele tõhusa kaitse ja kindlustama väidetud kahju hüvitamise.

28. Käesoleval juhul nii ei ole. Miski ei viita sellele, et Bundesanstalt'i otsuse kehtetuks tunnistamine ja 1982. aastal taotletud impordilitsentside väljastamine mitme aasta möödudes korvaks Krohn'ile tema poolt kõnealusel ajal kantud kahju. Seega ei kaota selle otsuse kehtetuks tunnistamine hageja vajadust algatada kahju hüvitamiseks asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel Euroopa Kohtus hagi.

29. Neid asjaolusid arvestades ei saa kõnealuse hagiavalduse vastuvõetavust seada sõltuvusse Bundesanstalt'i otsuse vaidlustamiseks siseriiklikest õigusaktidest tulenevate õiguskaitsevahendite ärakasutamisest ning ka teine hagiavalduse vastuvõetavuse vastu esitatud argument tuleb tagasi lükata.

Kolmas vastuvõetavuse vastu esitatud argument

30. Komisjon märgib, et Krohn ei esitanud hagi asutamislepingu artikli 173 teise lõigu alusel, et saavutada komisjoni poolt Bundesanstalt'ile 23. novembril ja 21. detsembril 1982 edastatud teleksisõnumites antud juhtnõõride kehtetuks tunnistamine. Seega on need üksikotsused muutnud Krohn'i suhtes seadusjõulisteks. Euroopa Kohtu 13. juuli 1963. aasta otsuse kohaselt (kohtuasi 25/62: Plaumann *versus* komisjon, EKL 1963, lk 197) ei või kahju hüvitamise hagi esitada, kui selle rahuldamise tagajärjel muutuksid tühiseks seadusjõuliseks muutunud üksikotsuse õiguslikud tagajärjed.

31 Krohn väidab, et talle teatati ainult Bundesanstalt'i otsusest ja et kõnealusel ajal ei viidanud miski sellele, et komisjon oleks võtnud vastu mõne teda otseselt puudutavad otsuse. Igal juhul ei saa Krohn'i hagiavalduse vastuvõetavust seada sõltuvusse sellest, kas ta on eelnevalt esitanud hagi komisjoni otsuse kehtetuks tunnistamise nõudes.

32. Nagu juba eespool osutatud, on asutamislepingu artiklis 178 ja artikli 215 teises lõigus ette nähtud hagi sõltumatu õiguskaitsevahend, millel on õiguskaitsevahendite süsteemis oma eriline ülesanne. See hagi erineb tühistamishagist selle poolest, et taotleb mitte mingi konkreetse meetme tühistamist, vaid institutsiooni poolt tekitatud kahju hüvitamist. Eeltoodust järeldub, et seadusjõuliseks muutunud üksikotsuse olemasolu ei saa takistada sellise hagi vastuvõetavust.

33. Komisjoni poolt osutatud otsus puudutab ainult erandlikku olukorda, mil kahju hüvitamise hagi esitatakse sellise summa maksmise nõudes, mis on täpselt võrdne üksikotsuse alusel hageja poolt maksmisele kuulunud maksusummaga, mistõttu hagiga tegelikult taotletakse sellise üksikotsuse tühistamist. Käesoleval juhul ei ole tegemist sellise olukorraga.

34. Eeltoodust tuleneb, et ka kolmas hagiavalduse vastuvõetavuse vastu esitatud argument tuleb tagasi lükata.

35. Kuna hagiavaldus on vastuvõetav, tuleb menetluses jätkata sisuliste küsimuste käsitlemisega ja otsuse tegemisega.

Kohtukulud

36. Kohtukulude kohta tehakse otsus hiljem.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS

otsustab:

- 1) Hagiavaldus on vastuvõetav.**
- 2) Menetluses võib jätkata sisuliste küsimuste käsitlemisega ja otsuse tegemisega.**
- 3) Otsus kohtukulude kohta tehakse hiljem.**

Mackenzie Stuart

Everling

Bahlmann

Bosco

Koopmans

Due

Galmot

Kakouris

O'Higgins

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 26. veebruaril 1986. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

A. J. Mackenzie Stuart